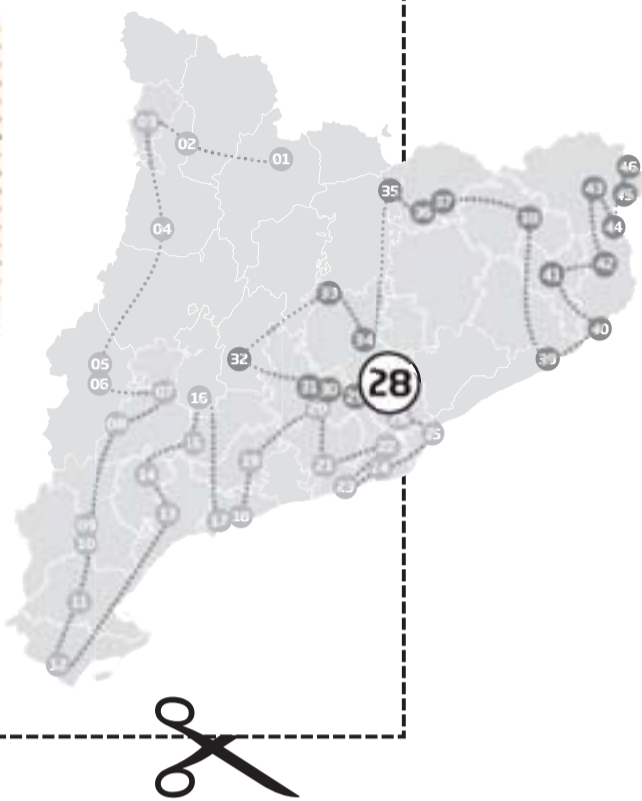

28. El Vapor Aymerich, Amat i Jover

L'edifici de Lluís Muncunill és la seu del museu que explica la ciència, la tècnica i la industrialització

Una xemeneia que ja no fumeja

DANIEL ROMANÍ
TERRASSA

La xemeneia és el símbol que més fàcilment ens evoca el nostre passat industrial. Bona part de les que ja no fumegen es concentren en determinades zones del país. A Terrassa, per exemple. Sóc just a sota de l'altíssima xemeneia de l'antic Vapor Aymerich, Amat i Jover, de Terrassa, que forma part de la visita del mNACTEC (Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya). He caminat uns quants metres per un túnel que fa revolt, per on, fa un segle, circulaven nit i dia glopades de fum negre. "El fet que faci revolt és deliberat, perquè això n'afavoria el tiratge", em diu Jaume Perarnau, director del museu, que em fa de guia. "La forma dels llocs per on passen els gasos i els líquids és determinant en molts procediments científics", em diu, i m'obseja amb un altre exemple: si un desaigüe és quadrat, l'aigua triga més a escolar-se que si és rodó.

"El fum procedia de la crema de carbó, que feia bullir l'aigua, el vapor de la qual originava el movi-

ment de la màquina i aquesta movia, a la vegada, tota la maquinària de la fàbrica a través d'un complex sistema d'embarrats -diu en Jaume-. Les calderes no s'apagaven mai del tot. Els treballadors feien torns per vigilar-les i mantenir-les enceses".

La memòria obrera

A mesura que em va explicant detalls, visualitzo mentalment els treballadors, bruts de cap a peus, exhausts -feien jornades llarguíssimes-, acolorats. "Aquesta fàbrica tèxtil fundada per Josep Aymerich, Pau Amat i Francesc Jover, com tantes altres de l'època, es proveïa majoritàriament de carbó importat, que arribava al port de Barcelona procedent de Gal·les i també d'Astúries. Arribava en tren a Terrassa i des de l'estació era portat amb carros a la fàbrica, que va utilitzar el carbó de forma majoritària durant relativament pocs anys, del 1908 al 1914. A partir d'aquest moment l'electricitat va anar suplint el carbó", m'explica Perarnau quan passem per la gàbia de Faraday, una sala d'assajos on es poden assolir 150.000 volts (s'hi explica com es produeixen les descàrregues elèctriques). "En una ocasió van venir

els jutges i advocats d'un judici per un cas d'incendi forestal, per entendre com es genera una descàrrega elèctrica a partir de l'arc voltaic".

Allà on hi havia telers i màquines de filar ara s'hi expliquen, amb objectes reals, els fonaments de la ciència, la tècnica i la industrialització. "De cada invent, ja sigui el 600, el televisor, la rentadora, el telèfon, l'ordinador, el ferrocarril, la fotografia... mireu d'explicar-ne, a més de la part tecnològica -com funciona-, quina incidència ha tingut en la societat". Però no tot són pros, també hi ha contres, oi? "Sí, sí: també expliquem els problemes de les innovacions científiques i tecnològiques. Moltes de les aplicacions tècniques vénen de l'enginyeria militar, i això vol dir que darrere d'un invent útil n'hi ha un de militar. A més, hi ha l'obsolescència programada: la major part d'aplicacions tècniques podrien durar molts i molts anys, però les fan perquè en durin menys i n'haguem de comprar una de nova.

Ara som al taller de restauració de les peces del museu. Té les mateixes característiques d'un taller d'una indústria de cotxes o de metal·lúrgia, amb totes les mesures de seguretat.

I DEMÀ:
El Museu de la
Colònia Sedó

LES CLAUS

■ L'antiga fàbrica tèxtil Aymerich, Amat i Jover, situada a la rambla d'Ègara de Terrassa, és un dels principals exemples d'arquitectura modernista de Catalunya.

■ Aquest vapor, com tantes altres fàbriques catalanes, es proveïa majoritàriament de carbó importat, que arribava al port de Barcelona procedent de Gal·les i d'Astúries. Però molt aviat va abandonar el carbó i va començar a fer servir electricitat.

■ L'edifici acull el Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica, on s'explica, a més de com funcionen un munt d'invents, la repercussió social que han tingut.

FOTOS: CRISTINA CALDERER

La innovació del passat és patrimoni

Els edificis de les fàbriques que ja no funcionen val més liquidar-los, tirar-los a terra. Tenen maquinària antiga, estan plens de ferralla, d'andròmines i de pols, fins i tot de productes que no s'han venut i que ja ningú vol ni regalars. Ho deiem, ho deien determinades veus, fa uns anys. D'un temps ençà, però, i cada vegada amb més força, hi ha una revaloració d'aquelles velles fàbriques, que ens expliquen un reguitzell de coses del nostre passat.

Jaume Perarnau, director del Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, recorda tres fets determinants en l'arrencada de l'apreciació que té el patrimoni industrial de Catalunya a començament dels anys 80: "Milers de clients de l'antiga Caixa d'Estalvis de Barcelona van ser obsequiats per aquesta entitat, el 1984, amb el llibre *Arquitectura industrial a Catalunya. Del 1732 al 1929*, de Josep Corredor-Matheos i Josep Maria Montaner; el mateix any va néixer a Terrassa el museu que ara dirigeixo, i el 1985 té lloc al Born l'exposició *Catalunya, la fàbrica d'Espanya*, comissariada per Jordi Nadal".

Primer es va reivindicar la protecció dels edificis i la maquinària, i més endavant molts altres elements: imatges, objectes, productes, anuncis, catàlegs, història oral i social, exposicions universals, mostraris, paisatge industrial... Avui ja ningú no posa en qüestió que és una part essencial del nostre patrimoni. Un munt d'antigues fàbriques acullen museus didàctics que han incorporat les noves tecnologies: aplis, aplicatius informàtics innovadors, 3D, drons, fotografia comparada, xarxes socials. Que no pari la innovació!

AMB LA COL·LABORACIÓ DE **Generalitat de Catalunya**

L'edifici, obra de l'arquitecte Lluís Muncunill, és estètic i funcional alhora, molt ben pensat. Cal destacar l'ús del tradicional sistema de les voltes de maó pla o volta catalana a la coberta, i la utilització de nous materials de l'època industrial, com el ferro colat, el ciment ràpid i la ceràmica vidriada. L'aigua dels banyants passa per dins d'algunes columnes –quan plou es pot sentir perfectament el soroll de l'aigua–. L'any 1962 la fàbrica va quedar greument afectada per les riuades

de Terrassa. Finalment, l'any 1976 va plegar. A final dels anys 70 l'edifici havia d'anar a terra. El va salvar un moviment d'entitats ciutadanes de Terrassa, a més del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, el Col·legi d'Enginyers Industrials, Òmnium Cultural... Pocs anys després es va decidir que acolliria el principal museu de la ciència i la tècnica de Catalunya, un dels tres únics museus existents amb la categoria de nacional. Surto del museu en direcció a una altra fàbrica tèxtil, la Colò-

nia Sedó, a Esparreguera, que visitaré demà. Al cotxe de seguida em pregunto com és que no he preguntat l'altura de la xemeneia, queestic segur que deu ser de les més altes de Terrassa, o potser la que més –sempre em queden preguntes per fer!–, i reflexiono sobre el fet que la recuperació d'aquest magnífic edifici modernista, als primers anys de democràcia, va ser determinant perquè després se n'hagin recuperat molts més de l'àmbit del patrimoni industrial. —

L'edifici que avui acull el Museu de la Ciència i la Tècnica es va salvar a final dels 70 gràcies a la pressió de la societat civil.

COINCIDÈNCIES

Andròmines miraculoses

Museu-Arxiu Tomàs Balvey

Cardedeu

Del 10 de juny

al 18 de setembre de 2016

La preocupació per la salut sempre ha estimulat la invenció de medicaments i aparells. N'hi ha que, fonamentats en la ciència i la tecnologia, presenten «coincidències insòlites» amb resultats miraculosos.

Els objectes exposats, provinents de col·leccions privades, pertanyen als fons propis de la Xarxa de Museus de la Diputació de Barcelona.

Diputació de Barcelona

www.diba.cat/web/opc/coincidencies_insolites